

HOOFDSTUK 3 – HET SACRAMENT VAN DE DOOP

De Heilige Doop is de basis van het hele christelijke leven, de toegangspoort tot het leven in de Geest (*vitae spiritualis ianua*) (Concilie van Florence: DS 1314: *vitae spiritualis ianua*), en de deur die toegang geeft tot de andere sacramenten. (CCC #1213)

Het woord 'doop' betekent 'onderdompelen'. Deze onderdompeling bewerkstelligt iets dat moeilijk te beschrijven is. Het brengt een complete transformatie teweeg bij de gedoopte. Hij of zij wordt 'wedergeboren'. Denk aan wat Jezus tegen de Farizeeër Nicodemus zei: 'Niemand kan het koninkrijk van God binnengaan zonder geboren te worden uit water en Geest' ([Joh. 3:5](#)). De doop is die wedergeboorte. En dit is niet zomaar een symbolische of inspirerende uitspraak. Jezus spreekt niet alleen in analogie. Hij spreekt de waarheid! De doop is een daadwerkelijke wedergeboorte door water en de Heilige Geest. Het resultaat van deze wedergeboorte is dat er een nieuw mens ontstaat. De oude mens gaat het doopwater in en sterft. Dan rijst de nieuwe mens op uit dat water. Om deze reden is de ideale vorm van de doop volledige onderdompeling. De persoon wordt volledig ondergedompeld in het water, net zoals Jezus stierf en het graf inging. En net zoals Jezus opstond uit het graf, zo rijst ook de nieuwgeboren christen op uit het water.

Effecten van de doop

Het feit dat er water wordt gebruikt bij de doop, duidt erop dat er een ware reiniging plaatsvindt. Het is een wegwassen van zonde en dood. En aangezien de doop een sacrament is, volbrengt het wat het symboliseert. Met andere woorden, het wast daadwerkelijk alle zonde en dood weg.

Erfzonde: Allereerst *wast de doop de erfzonde weg* . Toen we in de baarmoeder van onze moeder werden verwekt, werden we verwekt in een staat van erfzonde. Dit betekent dat we in een staat van 100% behoefte ter wereld kwamen. Onze menselijke natuur is zo beschadigd dat we geen geluk

kunnen bereiken zonder essentiële hulp. We kunnen de hemel of de vereniging met God niet bereiken zonder een essentiële gave van God. Deze gave noemen we genade. En zonder genade zijn we gedoemd tot zonde en dood. Maar God heeft ons niet in de steek gelaten. Hij heeft ons niet in onze zonde gelaten. Zijn dood en opstanding hebben de dood zelf vernietigd en het leven hersteld. Maar de belangrijkste vraag is: hoe schenkt God ons de genade die Hij door Zijn dood en opstanding heeft verworven? Hoe ontvangen we wat Hij onze gevallen menselijke natuur heeft aangeboden? Het antwoord is, allereerst, de doop!

De doop is de eerste handeling in ons leven die ons werkelijk genade schenkt. Het is de toegangspoort waardoor we het leven van genade binnengaan, lid worden van de Kerk en deelhebben aan het leven van de Drie-eenheid. Wanneer het doopwater over ons wordt gegoten, worden we getransformeerd door het leven, de dood en de opstanding van Jezus.

Persoonlijke zonden: Wanneer een volwassene gedoopt wordt, worden ook alle persoonlijke zonden weggewassen. Ja, we zondigen allemaal. Degenen die oud genoeg zijn om te zondigen (degenen die de leeftijd van de rede hebben bereikt) dragen dus niet alleen de erfzonde, maar ook persoonlijke zonden. Maar de doop is zo transformerend en volledig dat, wanneer een volwassene gedoopt wordt, elke persoonlijke zonde die hij of zij heeft begaan, wordt weggewassen. In de vroege Kerk waren er zelfs sommigen die ervoor kozen om te wachten met de doop tot ze ouder waren, zodat elke zonde in dit sacrament vlak voor hun dood zou worden weggewassen. Deze vroegchristelijke praktijk miskent Gods voortdurende barmhartigheid en vergeving, maar illustreert wel dat alle persoonlijke zonden worden weggewassen. Dit wordt vaak als zeer goed nieuws ontvangen door volwassenen die na een bewogen verleden gedoopt worden. Het wordt als goed nieuws ontvangen omdat, wanneer ze gedoopt worden, al hun zonden worden uitgewist! Wat een genade!

Onuitwisbaar geestelijk teken: De doop plaatst ook wat wij een 'onuitwisbaar geestelijk teken' noemen op onze ziel. We zijn als dieren die gebrandmerkt worden. Het fysieke teken is een permanent bewijs van wie de eigenaar van het dier is. Zo worden onze zielen in de doop ook gemerkt met een permanent geestelijk teken, dat onthult dat we voor altijd kinderen van God blijven. Zelfs als we ernstig zondigen, blijft dit teken een constante bron van genade die ons terugroept tot God.

Kinderen van God: De doop maakt ons tot geadopteerde kinderen van God. Wanneer we gedoopt worden, treden we toe tot de nieuwe familie van de Drie-eenheid. We worden één met Christus Jezus, worden vervuld met de Heilige Geest en worden kinderen van de Vader in de hemel. Het is de

eenheid met Jezus die dit teweegbrengt. Omdat de doop ons tot leden van het Lichaam van Christus maakt, worden we daardoor automatisch vervuld met de Heilige Geest. En wanneer de Vader naar Zijn Zoon Jezus kijkt, ziet Hij ons ook als een lid van het lichaam van Zijn Zoon. Daarom kunnen we God nu onze Vader noemen.

Nieuwe broeders en zusters: Als God mijn Vader is en God jouw Vader is, dan delen we een nieuwe geestelijke verwantschap. We zijn allemaal broeders en zusters in Christus en delen dezelfde Vader in de hemel. De doop brengt dus een geestelijke eenheid en een geestelijke familieband teweeg die niet verloren kan gaan. Eenmaal gedoopt, zullen we altijd deel hebben aan deze genade. Zelfs als we ons gedragen als dwalende kinderen, staat onze Vader altijd klaar om ons door genade weer in Zijn gezin op te nemen.

Voorafbeeldingen uit het Oude Testament

De doop werd vanaf het begin der tijden op een enigszins mysterieuze manier gezien. Het feit dat God ons op een dag door het water zou redden, blijkt ook uit de vele manieren waarop God Zijn volk in het Oude Testament redde. Laten we die manieren eens nader bekijken.

Schepping: De tweede zin van het boek Genesis zegt dat er ‘een machtige wind over de wateren streek’ ([Gn 1:2](#)). Dit verwijst naar de Heilige Geest die over de wateren van de schepping ademt en ze zo tot een bron van heiligheid voor de wereld maakt. Dit is het eerste beeld van de doop dat we in de Schrift tegenkomen.

Noach: God koos er eerst voor om de zondige wereld met water te vernietigen. Dit was een teken van de doop. Net zoals het water de aarde bedekte en alles vernietigde, zo bedekt de doop ons en vernietigt de zonde. Noach en zijn familie zijn de nieuwe mensheid. Zo maken ook wij deel uit van die nieuwe mensheid, omdat we gewassen zijn met het water van de doop.

Rode Zee: De Rode Zee is het meest opvallende symbool van de doop in het Oude Testament. In deze gebeurtenis zien we hoe Gods volk gered wordt terwijl ze door het water van deze zee lopen. Terwijl ze door het water gaan, wordt het kwaad achter hen vernietigd, gesymboliseerd door het bedekken van het leger van Farao met water. Toch worden de Israëlieten door ditzelfde water naar de vrijheid geleid.

De Jordaan: Tijdens de laatste reis naar het beloofde land leidde Jozua de Israëlieten door het water van de Jordaan. Het was een machtige rivier. Maar zodra de priesters met de Ark van het Verbond het water in gingen, hield de rivier op met stromen en konden de Israëlieten erdoorheen trekken. Dit wijst erop dat de doop de toegangspoort is tot het beloofde land van genade in ons leven.

Het schenken van dit sacrament aan ons

Het sacrament van de doop werd ons direct getoond toen Jezus in de Jordaan werd gedoopt. Johannes had mensen gedoopt en hen tot bekering opgeroepen. Hij bereidde hen voor op de komst van de Messias. En toen verscheen Jezus, de Zoon van God, om door Johannes gedoopt te worden. Johannes wilde het eerst niet doen, maar Jezus stond erop. Dus ging Hij de Jordaan in en werd door Johannes gedoopt.

Had Jezus deze doop nodig? Moest Hij zich bekeren? Uiteraard niet. Wat Jezus met die doop deed, kan een 'omgekeerde doop' genoemd worden. Met andere woorden, toen Jezus het water inging, doopte Hij zelf het water. En door in het water te gaan, heiligde Hij al het water en gaf Hij Zijn genade eraan door, zodat het voortaan gebruikt kon worden als instrument voor de doop van anderen.

Hoewel Jezus door Zijn doop niet veranderd werd zoals wij, was het wel het begin van Zijn openbare bediening en de eerste openbaring van wie Hij was. De Geest daalde in zichtbare vorm neer en de Vader sprak vanuit de hemel. Dit is een openbaring van Jezus als lid van de Drie-eenheid, gezonden door de Vader en bekrachtigd door de Geest, om Zijn goddelijke missie van verlossing te vervullen.

De doop, als sacrament, werd formeel ingesteld door Jezus vlak voordat Hij naar de hemel opsteeg. Hij zei tegen Zijn apostelen: "Gaaf dan heen en maakt discipelen van alle volken, hen dopend in de naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest" ([Matteüs 28:19](#)). Met dit gebod hebben we de glorieuze toegangspoort tot genade die Jezus voor ogen had.

Wie doopt wie?

Jezus heeft de doop aan de apostelen toevertrouwd. Hij gebod hen eropuit te gaan en te dopen. Daarom is het in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van bisschoppen en priesters om deze taak uit te voeren. Diakens zijn ook gewone bedienaren van de doop, aangezien zij deelhebben aan het sacrament van de heilige wijding. Omdat de doop echter noodzakelijk is voor het heil en bedoeld is voor alle mensen, kan iedereen dopen. Hier volgen een paar voorbeelden ter illustratie.

Stel je voor dat er een kind geboren wordt en de dokter zegt dat het kind nog maar enkele minuten te leven heeft. Het zou gepast zijn voor een ouder om water te nemen en het kind te dopen. Dit gebeurt in drie handelingen: 1) Water over het hoofd van het kind gieten; 2) Zeggen: "Ik doop je in de naam van de Vader, en van de Zoon en van de Heilige Geest"; 3) De intentie hebben om te dopen zoals de Kerk dat wil. Water, woorden en intentie zijn dus allemaal vereist.

Ditzelfde kind kan daadwerkelijk gedoopt worden door de arts of verpleegkundige, zelfs als de arts of verpleegkundige bijvoorbeeld Joods of atheïst is. Zolang de persoon die doopt aan de drie bovenstaande voorwaarden voldoet, is het kind werkelijk gedoopt.

Er wordt iets extra's vereist van degenen die de leeftijd van verstand hebben bereikt en gedoopt willen worden. Zij moeten de doop zelf verlangen en ervoor kiezen, terwijl zuigelingen worden gedoopt wanneer alleen de ouders de intentie hebben om hen in het geloof van de Kerk op te voeden. Dit roept een interessante vraag op.

Is het beter voor een kind om volwassen te worden en dan vrijwillig voor de doop te kiezen, of is het beter om iemand als kind te dopen? Onze kerk leert natuurlijk dat het beter is om kinderen te dopen dan volwassenen, maar het is belangrijk om de redenering hierachter te begrijpen.

Sommigen beweren dat het beter is om kinderen niet te dopen, omdat ze zelf een beslissing over hun geloof moeten nemen als ze volwassen zijn. Kinderen kunnen niet kiezen tussen de doop en Christus. Maar onze kerk heeft de traditie om kinderen te dopen. We doen dit omdat we geloven dat het beter is voor een kind om in het geloof op te groeien. Dit veronderstelt dat ze Christus zullen kiezen naarmate ze opgroeien en volwassen worden, en geeft ze alle genade die ze nodig hebben om deze essentiële keuze gedurende hun leven te maken. Dus ze moeten nog steeds de keuze maken om Christus te volgen naarmate ze opgroeien en volwassen worden, maar de kinderdoop helpt hen de juiste keuze te maken. En zelfs een tweejarige heeft genade nodig

om te leren wat goed en kwaad is. De doop geeft hen dus wat ze nodig hebben, op het moment dat ze het nodig hebben.

En wat gebeurt er met degenen die niet gedoopt zijn, vraagt u zich misschien af? Wat is het lot van hen? En wat met kinderen die niet gedoopt zijn? Zijn zij ten dode opgeschreven?

Deze vragen kunnen alleen begrepen worden als we de volmaakte liefde en wijsheid van God in alle dingen begrijpen. God is niet wettisch. Hij kijkt niet naar een kind dat sterft en zegt: "Nou ja, sorry, maar ik neem alleen gedoopte kinderen in de hemel op." Dat zou in strijd zijn met de oneindige barmhartigheid en wijsheid van God. Tegelijkertijd leert de Kerk echter dat de doop de enige weg is die we kennen die tot redding leidt. Daarom is het noodzakelijk. Hoe kunnen we deze ogenschijnlijk tegenstrijdige opvattingen dan met elkaar verzoenen? Dat wil zeggen, hoe verzoenen we een liefdevolle God met de leer dat de doop noodzakelijk is voor de redding?

Dit is vrij eenvoudig. Wij geloven dat de doop de enige manier is die wij kennen (de enige manier die God ons heeft geopenbaard) om de genade van de verlossing te ontvangen. Maar God, in Zijn oneindige liefde en wijsheid, is niet gebonden aan de beperkte openbaring die Hij met ons heeft gedeeld. God kan doen wat Hij wil. Wij zijn gebonden aan de sacramenten, maar God niet. Daarom, als een kind sterft vóór de doop, kunnen de ouders er zeker van zijn dat God veel meer van dat kind houdt dan zij. En deze volmaakt liefdevolle God zal op een volmaakt liefdevolle manier handelen jegens dat kind. Een speculatie is dat God dat kind dezelfde keuze biedt als die Hij de engelen bood. Zij hadden een eenmalige kans om te kiezen. Het is dus heel goed mogelijk dat wanneer dit kind sterft en voor God verschijnt, het wordt uitgenodigd om God vrijelijk lief te hebben en zo de eeuwigheid met God door te brengen. Maar we moeten altijd onthouden dat de hemel een vrije keuze vereist. Daarom zou zelfs een kind niet gedwongen worden om daar tegen zijn of haar wil te zijn.

Een ander interessant scenario is dat van een volwassene die niet gedoopt is. Wat gebeurt er als die volwassene sterft? Ook hier moeten we kijken vanuit het perspectief van een God die oneindig wijs en oneindig liefdevol is. In dit geval zijn er een aantal mogelijkheden. De eerste mogelijkheid is wat men "doop door bloed" noemt. Dit zou de persoon zijn die de doop wenst, maar voordat hij dit sacrament daadwerkelijk ontvangt, de marteldood sterft voor zijn geloof. We zien dit tegenwoordig niet vaak meer, maar het was een reële situatie in de vroege Kerk. Wij geloven dat dit verlangen naar de doop, evenals de marteldood, de genade van de doop op een andere manier dan met water verdient, en dat de persoon zo alle genaden en effecten van een traditionele doop ontvangt.

Op dezelfde manier spreken we van 'doop door verlangen'. Dit omvat mensen die geloven en de doop verlangen, maar sterven voordat ze met water gedoopt worden. Ook hier geldt dat het verlangen alleen al voldoende is voor God om Zijn genade uit te storten. Dit is ook van toepassing op kinderen die sterven voordat ze gedoopt worden, terwijl hun ouders de doop wel verlangden. Het verlangen van de ouders is voldoende om de genade te laten uitstorten.

Ten slotte moeten we kijken naar de situatie van degenen die er niet voor kozen om gedoopt te worden en daarom zonder dit sacrament zijn gestorven. Deze gevallen vallen in twee categorieën. Ten eerste zijn er degenen die, *buiten hun schuld om*, niet tot een expliciet geloof in Christus zijn gekomen en daarom de doop niet hebben gezocht. In dit geval zal God alleen het hart oordelen. Er zijn vele redenen waarom iemand, buiten zijn of haar schuld om, niet tot een expliciet geloof in Christus komt. Stel bijvoorbeeld dat iemand in een cultuur leeft waar het evangelie nooit is verkondigd en die persoon dus nog nooit van Jezus heeft gehoord. Beschouwt God die persoon dan als iemand die de eeuwige verdoemenis verdient omdat hij of zij nooit de kans heeft gehad om over Jezus te horen? Zeker niet.

Een ander voorbeeld is iemand die over Jezus hoorde, maar alleen een boodschap van hypocrisie ontving. Stel dat de gepredikte boodschap voortdurend verdraaid en kwaadaardig was. Misschien leidde de prediker een dubbelleven en verwierp de persoon die over Jezus hoorde de expliciete evangelieboodschap vanwege deze boodschapper. Bovendien mogen we aannemen dat de evangelieboodschap op een zeer wanordelijke manier werd gepresenteerd. In dat geval kan de verwerping van de boodschap in feite een verwerping van de hypocrisie van de boodschapper zijn geweest. En dat kan een goede zaak zijn!

Het komt erop neer dat God het hart kent en de intentie in dat hart ziet. Dus als iemand niet tot een expliciet geloof in Christus komt en daarom het sacrament van de doop niet op een expliciete manier ontvangt, zal God nog steeds alleen naar het hart kijken. En wanneer Hij in dat hart kijkt, en Hij goedheid en geloof ziet, zal Hij Zijn genade hoe dan ook uitstorten. Iemand die niet gedoopt is, kan dus in werkelijkheid de stem van God in zijn geweten volgen zonder zich te realiseren wiens stem het is. In feite heeft deze persoon geloof en God zal dat zien!

Het enige geval dat tot eeuwige verdoemenis kan leiden, is dat van iemand die door eigen schuld de doop weigert. Ze krijgen alle gelegenheid om het Evangelie te horen, ze hebben het goede christelijke getuigenis van anderen, en toch wijzen ze dit innerlijk uit eigen vrije wil af. Vrije wil is hier de sleutel. En nogmaals, alleen God kent het hart, en alleen God kan iemands hart beoordelen. Dus als God in iemands hart een koppigheid ziet die vrijwillig

gekozen is, dan is deze persoon schuldig en kan hij of zij de kans op eeuwige zaligheid verliezen. Dat is triest.

De viering van de doop

De doop wordt gevierd volgens een vast liturgisch ritueel dat zich door de eeuwen heen heeft ontwikkeld. Een gedetailleerde uitleg hiervan zou een boek op zich zijn. Voor dit artikel zullen we ons beperken tot enkele essentiële onderdelen van het liturgisch ritueel en ingaan op hun symboliek en betekenis. Deze beschouwing is gebaseerd op het doopritueel voor kinderen, maar de symboliek en betekenis zijn ook van toepassing op volwassenen die gedoopt worden.

Begin bij de ingang van de kerk: De doop begint bij de ingang van de kerk. Dit is een symbolisch gebaar van wat er gebeurt. Het kind dat gedoopt wordt, wordt verwelkomd in de kerk als lid van het lichaam van Christus. Het kerkgebouw is een symbool van het geestelijke lichaam van Christus, de kerk. Daarom wordt de persoon bij de ingang ontvangen en verwelkomd in Christus Jezus.

Gemarkeerd met het kruisteken: De persoon die gedoopt wordt, krijgt vervolgens een kruisteken op het voorhoofd van de priester, de ouders en de doopouders. Dit symbolische gebaar is een voorbode van wat er gaat gebeuren. Het kind zal door de doop een onuitwisbaar geestelijk teken van God op zijn of haar ziel ontvangen.

Verkondiging van de Schrift: Het Woord van God wordt voorgelezen en er wordt een preek gehouden. Dit laat zien dat geloof voortkomt uit het horen van het Woord van God. En de reactie op dat geloof is in de eerste plaats de doop.

Zalving met catechumeenolie: Er wordt een gebed tegen het kwaad over het kind uitgesproken (een exorcismegebed), waarna het kind wordt gezalfd met olie die vooraf door de bisschop is gezegend. Dit gebed erkent de realiteit van het kwaad in onze wereld en biedt, aan het begin van het christelijke leven van het kind, de genade van bescherming. Het kind wordt vervolgens op de borst gezalfd als teken dat het een beschermend pantser ontvangt.

Waterzegening: De voorganger loopt naar het doopvont en spreekt een zegengebed uit over het water. Het meest traditionele gebed dat gebruikt

wordt, vertelt de geschiedenis van Gods gebruik van water. Het beschrijft de gebeurtenissen die eerder in dit hoofdstuk genoemd zijn met betrekking tot: de Geest die op het water blies bij de schepping; het verhaal van Noach; de Rode Zee; de Jordaan; en de doop van Jezus.

Afzwering van de zonde en geloofsbelijdenis: De ouders en doopouders worden gevraagd hun geloof te belijden en daarmee ook het geloof waarin het kind gedoopt zal worden. Met deze geloofsbelijdenis beloven zij het kind in dit geloof op te voeden.

Het doopritueel: Het essentiële onderdeel van de doop is het gieten, besprenkelen of onderdompelen in water. Terwijl het water de dopeling raakt, wordt de trinitarische formule uitgesproken: "Ik doop u in de naam van de Vader, en van de Zoon, en van de Heilige Geest." De bedienaar moet ook de intentie hebben om te doen wat de Kerk beoogt, namelijk dopen.

Chrisma: Chrisma is een mengsel van olie en parfum. Het wordt gezegend door de bisschop tijdens een speciale mis in de Heilige Week, de zogenaamde Chrisma-mis. Dit chrisma wordt ook gebruikt bij het Vormsel en de Heilige Wijdingen. De olie symboliseert de zalving met de Heilige Geest en het parfum symboliseert de zoete geur van Christus, die hun leven altijd moet doordringen.

Doopkleed: Het kind wordt bedekt met een wit kleed, dat symbool staat voor de bekleding met Christus. Wit is een symbool van reinheid en bevrijding van zonde.

Kaars: De ouders en doopouders ontvangen vervolgens een brandende kaars. De kaars wordt aangestoken met de paaskaars, die symbool staat voor Christus zelf. Het licht wordt aan de ouders en doopouders toevertrouwd als een teken dat zij nu verantwoordelijk zijn om dit licht van geloof levend te houden in het hart van het kind door hun woorden en daden, zodat het geloof dat bij de doop is geschonken, op een dag zijn hoogtepunt in de hemel zal bereiken.

Zegen van de ouders: De plechtigheid wordt afgesloten met een speciale zegen van de ouders. Deze zegen erkent de essentiële rol die ouders spelen in de christelijke opvoeding en vorming van gedoopte kinderen. Zij kunnen deze rol alleen vervullen met Gods hulp!